

Vegyes közlemények.

Jelentés a Magy. Nemz. Múzeum könyvtáráról.

A M. Nemzeti Múzeum könyvtára az 1878. év második felében 2239 kötet vagy füzet nyomtatványnyal 5 kézirattal és 39 oklevéllel szaporodott, és pedig ajándékol kapott 554, iskolai Értesítőt 474, köteles példány gyanánt 937 kötet nyomtatványt, 3 kéziratot és 15 oklevelet; vásárolt 274 kötet nyomtatványt, 2 kéziratot és 24 oklevelet.

Az ajándékok között következők kiemelendők:

1. Gróf Erdődy Sándor uré, ki 103 történelmi rézmetsetet illetve arczképet ajándékozott.

2. Beszédes Sándor fényképészé, ki saját készítésű 21 fényvésetet ajándékozott.

3. Rohn könyvdatumajdonosé, ki saját készítésű 197 könyvmatu arczképet ajándékozott.

Könyvek, kéziratok, oklevelek vásárlására és kötésre fordítatott 1,500 frt 9 kr.

Az olvasók száma 9,118-ra ment, kik 16,676 nyomtatványt, 691 kéziratot és 3,662 oklevelet használtak.

A M. N. Múzeum könyvtára ujabban vásárlás útján 15 kiadatlan árpád- és anjoukori oklevéllel gyarapodott, melyek Hont megye történetére vonatkoznak. Ez oklevelek közt kiváló figyelmet érdemel Vancha István esztergomi érseknek egy 1247-ben kelt metalisa azért, mert nevezettnek hártya szalagról függő, ekkoráig kiadatlan, pecsétjét tartalmazza. E nevezetes pecsétet legközelebb ismertetni fogjuk. — Hasonlóképen vásárlás útján jutott a könyvtár Kazinczy Ferencz és Gróf Széchenyi István több eredeti levelének birtokába, melyeket Tisztelendő Tatay Jánoshoz 1814, 1815, 1823, 1828, 1841 és 1844-ik években intéztek. E levelek közt van Szemerének 1828. sept. 11-én kelt «Bajviola» című szonettje, mely «Ragyogj felém, éj csillag fátyola» verssel kezdődik, 14 sorból áll és Kazinczy által van másolva.

A M. N. Múzeum könyvtárában őrzött régi metszetek gyűjteményéről, melynek rendezését Bubicz Zsigmond apát úr

volt szíves elvállalni, e folyó irat hasábjain már ismételve tettünk említést. Most örömmel jelenthetjük, hogy ezen gyűjteménynek, a tudomány mai igényei szerint, készült catalogusa fog legközelebb nyilvánosságra jutni. Az első rész a magyarországi városok, várak, csatahelyek ábráit fogja tartalmazni. «Mint hogy — írja jelentésében a gyűjtemény tisztelt őre — hazánkban alig van hely mely a múlt századok hosszú harczi alatt el nem pusztult vagy régi alakjából ki nem vetkőzött: a régi ábrák, távlat- és alaprajzok tanulmányozása kétszeres fontossággal bír. Ilyenekkel nagy számban rendelkezünk. Előlegesen csak azt említem meg, hogy 58 város, vár sat. képét bírjuk, változatos felfogás- és rajzban. Például Budát 67, Belgrádot 57, Esztergomot 30, Érsekújvárt 25 különböző előállításban. Ezekhez a nevezetes illusztrált munkák, röpiratok, hirlapok mellékletei járulnak. Ezekhez nem egyszerű felsorolására fogok szorítkozni. Az ábrák és metszetek történelmi hűségét, művészeti értékét is jellemezni kívánjuk, úgy a mint a külföldi cataloggeraisonné-k szoktak szerkeszteni. Ezzel a hazai történelem és régészet művelőinek hasznos szolgálatot vélünk tenni.»

A Múzeumi Könyvtár Tudományos Érintkezései. A könyvtár ez esztendőben tudományos érintkezésben volt a bécsi cs. udvari, a müncheni kir. állami, a drezdai királyi, a modenai, parmai, bolognai és florenzi királyi könyvtárakkal, melyektől részint eredeti kéziratokat kapott tudományos használatra kölcsön, részint közvetítésök által több, hazánkat érdeklő kiadatlan kéziratot másoltatott le, részint pedig tudományos kérdésben véleményadásra kéretett általok fel. Megemlítjük még, hogy a bécsi cs. kir. Kriegsarchivnak több hadügyi tartalmú kéziratot küldtünk tudományos használatra.

Tudományos kutatások a múzeumi könyvtárban. Könyvesházunk gazdag gyűjteményeit valamint a mult években úgy az idén is, tudósaink közül igen sokan vették igénybe, kik a számokra berendezett teremben dolgoztak. A könyvtár majdnem állandó látogatói voltak: Ipolyi Arnold, Pulszky Ferencz, Dr. Wenzell Gusztáv, Dr. Hajnik Imre, Szilágyi Sándor, Szilády Áron, Jakab Elek, Nagy Imre, Fabriczius Károly, Pesty Frigyes, Deák Farkas, Zsilinszky M., Vetter A. altábornagy, Dr. Heinrich

Gusztáv, Wolf György, Bodnár Zsigmond, Beöthy Zsolt, Báró Radvánszky Béla, Szinnyey József és mások. A fiatalabb tudós nemzedékből kik huzamosabb ideig a könyvtárban buvárkodtak kiemeljük: Dr. Abel Jenőt, Dr. Ballagi Aladárt, Dr. Marczali Henriket, Dr. Szalay Józsefet és Dr. Vincze Gábort. Gyakrabban megfordultak a könyvtárban: Jókai Mór, Gyulay Pál, Thaly Kálmán, Dr. Bánóczy József, Nagy Gyula, Dr. Thallóczy Lajos, Dr. Szinnyey József és többen. Vidéki tudósaink közül itt buvárkodtak több napig: Dr. Szvorényi József, Dr. Szabó Károly, Haan Lajos, Véghelyi Dezső, Dr. Géressy Kálmán Dr. Wertheimer Ede és mások.

A magyar tudományos Akadémia könyvtárának állapota, gyarapodása és használata 1878-ban. *) A könyvtár rendezése ez évben is tovább folyt. Némely szakban sok munka leltározatlanul állt csak; ezen évben tehát ezek rendezettek; evvel egyidejűleg a két év óta begyűlt újabb szerzemények is lajstromoztattak. Ezenkívül a már megkezdett szakok rendezése is befejeztetett.

Ama szakok, melyek 1878-ban rendezettek, a következők:

Francia irodalom	566	munka.
Külföldi hírlapok	182	»
Természettudomány	76	»
Természettan	441	»
Természettörténet	43	»

A kéziratárban Jakab E. ak. I. tag jelenleg Toldy és Kazinczy-levelezéseit leltározza.

A könyvkötés ez évben is nagy összeget igényelt. Összesen 222 munka köttetett be.

Az összes gyarapodás 1878 decz. 12-ig következő: 76 társulat beküldött

	360	munkát	250	köt.	223	füz.-ben.
Magán ajándékok útján érkezett	324	munka	366	»	154	»
37 nyomdától köteles péld-képen	436	»	289	»	216	»
Saját kiadásából	55	»	60	»	110	»
Vétel útján	421	»	594	»	187	»

Az összes gyarapodás 2096 munka 1559 köt 900 füz.-ben.

*) A budapesti m. k. egyetemi könyvtár jelentését a jövő első füzetben fogjuk közölni. Szerk.

A könyvtár használata :

A könyvtár nyitva volt ez évben 209 napon, a mely idő alatt			
a könyvtárban használt	8992	egyén	11,593 művet
hazai használatra kivett	205	»	1,243 »
összesen	10,997	egyén	12,836 művet

használt.

A könyvtár nyitva van vasár- és ünnepnapokat kivéve mindennap délután 3—7-ig. Szünidő jul. 2-tól szept. 15-ig tartott, mely idő alatt a könyvtár tisztogatása történt. H. Á.

A könyvtáblákban fölfedezett magyar ősnymtatványokról szóló czikkünk, úgy hisszük, a hazai könyvtárak őreit, az általunk meglepő eredménnyel megindított kutatások folytatására fogja készíteni. A mennyiben idejök és kedvök, a nyomtatványok kifejtésének munkájára nem volna, azon kérelemmel fordulunk hozzájuk, hogy a könyveket, melyeknek táblaiban régi magyar nyomtatványok nyomaira akadnak, a M. N. Muzeum könyvtárához beküldeni szíveskedjenek.

Két műmellékletet hoz a »Könyv-Szemle« jelen füzeté : a könyvtáblákból kifejtett két magyar ősnymtatvány — unicum — lapjainak hasonmását.

A Szabó Károly által egy példányban sem látott régi magyar nyomtatványok tárgyában, a Könyv-Szemle utolsó füzetében közlött fölhívásunkra, csak egy közlemény érkezett hozzánk : Pákh Károlytól, az iglói evang. főgymnasium igazgatója- és könyvtárnokától, a ki lajstromunkban 134 és 139 szám alatt felsorolt két munkát a vezetése alatt álló könyvtárban föltalálta. Czímeik a következők :

(56.) Padvai Julius Caesar. Practica Arithmetica. Az-Az : Szamvető Tábla; Mellyben mindenféle Adásról és Vételről akár minémű kereskedésben is bizonyos számoknak summája készen és könnyen fel-találtathatik. Padvai Julius Caesar által irattatott. Most pedig ujjobban é kiseded formában ki-botsáttatott. Lőtsén. Nyom. : 1701. Esztendőben. 12-r. Az utolsó lap hiányzik.

(57.) Áts Mihaly Arany Lántz Avagy Olly buzgó Fohászokodások, és rövid alázatos Imádkozások; mellyekkel a győzhetetlen Istent meggyőző Igaz Hit Ő Felségét magához kaptsolhatja; és az ő elmenetelit jelentő szándékjában maga szive

házában a keresztyén ember è nagy Urat megmaraszthatja. Mellyeket az imádkozó Lelkek könnyebbségéért a hivek eleibe botsátott Áts Mihaly, August. konfessiõn Lévvõ Lelki Tanító. Lõtsén, Nyomtatt: 1706. Eszten. 8-r. 128 lap. Ez a mű más XVIII. századbéli magyar művel van egybekõttve. Az elsõ: Dávid Soltári, Sz. Molnár Alberttõl. (Lõtse. 1720.); a 2-ik: Énekes könyv. (Lõtse, 1720.); a 3-ik pedig: Zengedező menyeyi kar. (Lõtse, 1706.)

Ezen utõbbi munka, Szabó Károly elõtt ismeretlen. Pák h úr szíves volt felhívásunkra, teljes címét velünk közölni:

(58.) *à m.* Zengedõ Menyeyi Kar Az az: Németbõl Magyarra fordított szép isteni Ditséreteket és hálá-adó Énekeket, más Magyarul szereztetett kegyes Énekekkel együtt magában foglaló Könyvetske. Lõtsén, Nyomtattatott 1706. Esztend. 12. r. 153 számozott lap. Összesen 111 egyházi éneket tartalmaz, melyek közül 34 németbõl, 4 pedig latinbõl van fordítva.

Pauer János püspök úr, Székesfehérvárról, szíves volt velünk a gazdag könyvtárában található régi magyar nyomtatványok lajstromát közölni. Mind föltalálhatók Szabó Károly munkájában, egynek kivételével, a melyet régi könyvtárlából szedett ki. Ez a következõ:

(59) Az Néhai Tekintetes és Nagyságos Vitéz Urnak Gyarmati Balassa Balintnak Istenes Éneki. Most ujjonnan sok kedves Énekekkel Peczeli Imrénének Istenes Énekivel megbõvítettett.

Kassán. Severina özvegyénél 1655-ben. 32 rét.

Ezen munka annál érdekesebb, mert Balassa verseinek kassai kiadását ekkor nem ismertük.

Rómer Flóris külföldi utjáról visszaérkezve, az Akademia II. osztályának november 11-iki ülésében nagyérdekü jelentést olvasott föl a bécsi, müncheni, párisi és brüsseli könyvtárakban tett kutatásainak gazdag eredményeirõl. E jelentést egyik közelebbi füzetünkben közölni fogjuk.

Dr. Abel Jenõ derék fiatal philologusunk jelenleg a florenczi gazdag könyvtárakban folytatja kutatásait, melyek az eddigi eredmény után ítélve a legszebb kilátásokkal kecsegtetnek. Tanulmányaiiban kiválóan a klaszikai philológiára és a magyarországi

renaissancera fektet sulyt. Ez utóbbira nézve sok érdekes adatot talált, melyekből kiemeljük a következőket: Milánóban lemásolta Thurzó Zsigmondnak Aldus Manutius-hoz 1500-ban intézett azon levelét, melyre Aldus Cicero levelei kiadásának előszavával válaszol, továbbá Brodarichnak Szakmáry György titkárának autograph levelét Aldushoz 1502-ből, melyben ezzel a Janus Pannonius munkáinak kiadása iránt alkudozik, végre Dudith Adrás és Sambucusnak a Manutiusokhoz intézett leveleit. Megtalálta Janus Pannoniusnak egy 108 soros kiadatlan elégiáját, melyet még Ferraraban való tartózkodása alkalmával egy veronai barátjához intézett, s ugyanannak Francesco Barbaróhoz irt költeményét, mely a Koller által kiadott hasonló költeménytől lényegesen eltér. Flórenczben Ugolinus Verinus elégiájának benünket illető részét, s az olasz humanistáknak a magyarországi főpapokhoz és főurakhoz czimzett dedicatióit írta le. Kivánjuk, hogy fáradozásait továbbra is hasonló siker kísérje.

Dudik Béda a M. T. Akadémia kültagja, Morvaország kitünő történetirója, közelebb a s z e n t p é t e r v á r i császári könyvtárban tett kutatásokat. Ez alkalommal szíves volt a kéziratok jegyzékéből a következő munkákra hívni föl figyelmünket:

1. *Emerici Hungari monachi Ordinis sancti Pauli eremitae Chronicorum sui temporis fragmentum ab anno 1506 usque ad annum 1530.* (Sig. XVII. fol. chart. Nr. 55)

2. *Regni Hungariae politica descriptio.* (A XVII század végéről. Sign. Mss. hist. 4°. Nr. 36 chart.)

3. *Forma processus fori spiritualvi in regno Hungariae.* (Saec. XVII. Sign. 4°. chart. Nr. 397.)

4. *Enchyridion iuris Hungarici consuetudinarii de anno 1720.* (Sign. 11. fol. chart. Nr. 26.)

5. *Novum opus tripartitum Hungariae consuetudinum jurid.* De anno 1719. (Sign. 11 fol. chart. Nr. 125.)

6. *B e d e k o v i c s J o s e p h u s .* *Historia provinciae Croatiae Ord. fratrum Eram. s. Pauli.* 1721—23. (S. I. 4°. chart. Nr. 1298.)

A budapesti m. k. egyetem nyomdájának házi könyvtára kiváló érdekekkel bír, minthogy az egykori nagyszombati egyetem nyomdájának termékeit is őrízi. Örömmel értesülünk tehát arról, hogy a nmélt. vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszterium f.

évi október 30-án kelt rendeletével a könyvtár jegyzékének elkészítését, Balogh István úrra, ama nyomda egyik buzgó és szakképzett tisztviselőjére bízta. Balogh úr, ki a magyar könyvészet és a múzeumi könyvtár iránti érdeklődésének ismételve adta jeleit, szíves volt a jegyzék egy példányát velünk közölni, a melyet alkalmilag fel fogunk használni.

A Pozsonyi Ág. Hitv. Ev. Főiskola 1877—78-ik évi Értesítőjében, Harmath Károly tanár a lyceum könyvtárának nevezetesebb ritkaságait 28 lapra terjedő értekezésben ismerteti. Az ismertetés a könyvtár incunabulumaira, hazánkat érdeklő XVI. XVII-ik századi röpiratokra, és régi magyar nyomtatványokra terjeszkedik ki s összesen 82 könyvnek leírását adja. Örvendetes jelenség, hogy hazánk tanintézetei könyvesházaik kiválóbb ritkaságait iskolai értesítőikben ismertetik. Részünkről a tanár urat, ki feladatát oly dicsérendő szorgalommal oldotta meg, e téren melegen üdvözljük s értekezését a »Könyvszemle« jövő füzetében érdeme szerint fogjuk méltányolni.